

Peterburi Teatajas 1914 ilmunud W.K. artikkel. Asunduste köster-kooliõpetajate olukord ja ühinemise perspektiivid. Krimmi ja Kaukaasia kooliõpetajate ühinemine; samalaadne liikumine Peterburi kubermangus. Digiteeris A. Aule, kirjaviis muutmata.

Peterburi Teataja (nr. 78), 10. juuli 1914, lk. 1

Asunduste kooliõpetajate ühinemisel.

Eesti asunduste elu süveneb samm-sammult. Kuna uuem järk väljarändajaid veel hoolega oma majanduslise kodu ülesehitamisega ja kohendamisega töös, on wanemad asunikud sellega juba niikaugale jõudnud, et nüüd ka waimlise kodu ehitamise kallale on asunud, millest möödaläinud laulupidude päewad ja alaliselt juurdetekkiwate haridusliste ja majandusliste ühisuste kaswamine tunnistust annab. Kindlale jalale asunud asunikkude ringkonnad ruttawad neid sidemeid kindlustama, mis neid waimliselt kodumaaga seowad ja mis wahepeal rasketel rändamise ja asumise aastatel paratamata lödwenesid: veel enam — nad ei wärskenda mitte ainult kodumaalt kaasatoodud kulturapüüdeid, waid uuendawad ja täiendawad neid uute olude kohaselt; arendawad kooliküsimust kas omal jõul ehk semstwo abil, kus omal jõudu ei jätku; peawad juba mitmel pool hoolega semstwote tegewust silmas, wõtawad mõnel pool nende tegewusest osagi ehk walmistawad selle osawõtmise wastu: need nähtused annawad asunikkude politilise ja seltskondlise teadwuse kaswamise üle selget tunnistust.

Wõib ütelda, et Eesti asunduste elu iga päewaga huwitawamaks ja mitmekeisemaks muutub ja siin lai seltskondline töowäli awaneb, kus tegewust kõik wõiwad leida, kellel rahwameelne seltskondline töö südame peal seisab.

Ka põliste kodumaalaste seas on see asunduste elu arenemisekäik teatud waadete pööret sünnitanud. Wähemast Tartu Eesti ringkond, kes igal parajal ja mitteparajal silmapilgul oma rahwuskulturaliste idealide üle trummeldada armastab, on aastate jooksul wõimsale väljarändamise lainele ja Eesti asunduste kulturaelu kaswamisele järele pidanud andma. Wähemalt ei juleta sealpool enam asunikka „ärakadunuteks poegadeks” *awalikult* nimetada, waid hakatakse isegi „austawat” tähelepanekut asunduste elu peale pöörama. Kuid, igatahes, see põliste kodumaalaste ringkond ei ole asunduste awalikus elus juhtiwat osa kunagi mängida suutnud, waid selle ringkonna waated on ise kogu aeg väljarändamise laine sabas sörkinud. Siin on kodumaa „juhid” asunduste elust ise paratamata juhitud saanud. Iseoma jõu peale tuleb asunikudel ka tulewikus oma ettewõtteid rajada.

Jõudude koondamine on tähtsam põhjusemõte, mille peal terwe meie kulturaelu rajaneb. Ilma jõudude ühendamiseta ei saa ka kõige paremat seltskondlikku ettewõtet teoks teha. Hüüdsõna — ühendus teeb tugewaks — tähtsusest hakkawad asunikkude laiemad hulgad praegusel ühiskondliste jõudude kiire koonemise ajajärgul ikka enam ja enam aru saama.

Kudas see püüe Eesti asunikude elus siin ja seal ennast awaldab, selle juurde tuleme tulewikus tagasi, kuid täna peatame ühe huwitawa nähtuse juures, mis asunduste awalikus elus wiimasel ajal iseäranis silma hakkab paistma. Meie mõtleme sellest ühinemise püüdest, mis asunduste köster-kooliõpetajate seas ilmsile on tulnud.

Asunduste köster-kooliõp. on omast raskest seisukorrast awalikult ise juba rääkima hakanud. Arusaamine, et niiwiisi enam edasi ei wõi kesta, et waja on tõsiseid sammusid oma elujärje parandamise asjus ette wõtta — see teadmine on juba köster-kooliõpetajate ringkondades juuri ajanud.

Lõuna asunduste laulupidudega käsikäes ärapeetud paaril koosolekul otsustasid Krimmi ja Kaukasuse kooliõpetajad ühineda, et oma elujärje parandamise eest tagajärjerikkamalt töötada wõiks. Waliti omawaheline büroo, kes kõikidele kooliõpetajatele ühe wõi teise asunduse kooli tööpõllu üle tarwilikka teateid wõiks muretseda jne. Selle üle ilmusid juba meie lehes waremalt ühe lõuna asunduse kooliõpetaja sulest asjakohased kirjutused.

Huwitaw on tähele panna, et ka Peterburi kubermangus, mis meie põhjaasunduste waimlise elu keskkohaks on, just samasugune liikumine nüüd ka awalikusele tungib.

Nii ilmus meie lehes nr. 50 kirjatükk „Kibe tõde”, mis mitme Oudowa maakonna kooliõpetaja poolt meile awaldamiseks oli saadetud ja kus kindlate arwude najal ära näidati, kui wilets asunduste köster-kooliõpetajate majandusline seisukord on. Ja mõne aja eest oli ringkond Oudowa ja Luuga maakondade asunduste köster-kooliõpetajaid juhtumisi koos, millest meie toime-tuse asemik osa wõttis ja kus sama küsimus kõne alla tuli. Ühine otsus oli, et ka põhjaasunduste kooliõpetajad tingimata omawahelist ühendust peawad looma.

Ei wõi ka vähematki kahtlust selle üle olla, et ainult siis, kui kooliõpetajate seas tõsine ühineise tung maad wõtab ja nad mingisuguse omawahelise kindla korralduse loowad, et ainult sellest silmapilgust peale nad oma seisukorra parandamiseks tagajärjerikkamalt wälja wõiwad astuda.

Köster-kooliõpetaja aineline seisukord on praegusel ajal mitmel pool kõikumam, kui sulasel. Kuna koolitamata sulase palk kaugelt üle 200 rbl. tõuseb, on asundustes weel kohtasid, kus kooliõpetaja 100 rbl. palka saab.

Need asunduste koolid tuletawad elawalt Järwe- ja Saaremaa koolisid meelde, kus rahwakooliõpetaja suwe kuude jooksul sunnitud on suurel maal kraawi kaewamisega, Riias ehituste tööga ehk madrusena mere peal oma kooliõpetaja palgale lisapala juurde teenima.

Kuna tarbeainete kallinemine praegusel ajal üleilmaliseks nähtuseks on ja selle järele ka palgamäärad üleüldiselt tõusma peawad, on asundustes wiimastel aastatel mitmel pool palkade kärpimist ette wõetud.

Ainult wiletsate palgaolude tõttu wõibki seletada, et ligi 1/3 köster-kooliõpetajate kohtadest wabad on. See asjaolu peaks ärksamaid asunikka mõtlema panema: tuleks teesid otsida, kudas sellest seisukorrast wälja peaseda. Ainelis-

test ohwritest siin mööda ei pease ja palgaolud tulewad juba lähemas tulewikus ümberhindamise alla wõtta, pealegi et uue sõjawäe teenistuse seaduse tagajärjel weel suuremat kooliõpetajate puudust asundustes lähemas tulewikus ootama peab. Et mõnelgi pool asundustes hea tahtmine oma kooliküsimuse heaks otsustamiseks ei puudu, näitab otsus, mida Lelino asunikud tegid: nad löid kooliõpetajate ringkonna, kelle liikmetest iga meesterahwas 3 rbl., naisterahwas 1 rbl. aastas kooli toetuskapitali maksab.*

Õige tihti wõib weel sarnast loomuwastalist seisukorda näha, et kooliõpetaja ise peab oma näljakopikaid perest peresse käies kokku nuruma. Liiga alan-daw on niisugune kooliõpetaja seisukord! Siin peaksid asunikud tingimata ise oma seast mehe walima, kelle ülesandeks oleks kooliõpetaja palka peredest kokku koguda. Mingil juhtumisel ei tohi aga seda kooliõpetaja kohustuseks teha.

Ei wõi ka ütelda, et igal pool asundustes õige waade kooliõpetaja töö ja tege-wuse ülesannete kohta walitseks. Pautri nõutakse kooliõpetajalt rohkem, kui inimese käest nõuda wõib. Püütakse kooliõpetaja eraelusse tungida, iseäranis kui kooliõpetaja poissmees ja naisewõtmine päewakorral on. Niisuguste lu-gude juures ei wõi loota, et kooliõpetaja ka kõige parema tahtmise juures kõi-kidega hästi läbi suudaks saada. Ka selles asjas peab wahekord kooliõpetaja ja asunikkude wahel tulewikus paranema ja kooliõpetaja töö ja tegewuse kohta õigemad waated wõitu wõtma.

Palju peawalu sünnitab asunduse köster-kooliõpetajale weel see, et tal mitme ülemusega rehkendada tuleb. Ta peab inspektori tahtmist täitma ja ka õpetaja soowid ei tohi talle teadmatad olla. Mis siis, kui need tahtmised ja soowid iga kord aga mitte kokkukõlas ei seisa?

Tahtmata pööravad köster-kooliõpetajad pilgud semstwo koolide poole, kus kooliõpetaja seisukord mitmeti kindlam on. Idealne ei ole ta siingi ka, kuid wähema arwu ülemustega rehkendada siiski tuleb.

Muidugi on soowitaw, et asunikud iseoma koolisid ülewal hoiaksid, kus ema-keele õpetusele mitte niisugusi raskusi ette ei panda, kui semstwo koolides. Kuid kaugeltki ei jõua kõik asundused selle ülesandega toime saada ja selle-pärast tekibasunduste koolide semstwo koolide wõrku üleswõtmise küsimus mitmel pool päewakorra-le. Ka see ettewõtte edeneks enam, kui asunikudel semstwo kogudes *oma seast* esitajad oleks. Siit järgneb jällegi, kui tähtis oleks, et asunikud aegsaste semstwo walimiste wastu ette oleksid walmista-nud ja siin awaneb kooliõpetajatel tänuwäärt tööpõld. On rohkem asunikka semstwo kogudes, siis wõib ka asunduse koolide kohta paremaid tingimisi wälja nõutada.

Mis aga asunduste kooliõpetajatel praegusel korral iseäranis päewakorral oleks, on ühinemine. Tarwis on oma hädade ja puuduste üle selgusele jõuda ja asunduste kooliõpetajate seisukorda awaliku walguse alla wõtta. Sellega on juba mõnedki kooliõpetajatest algust teinud, ärgu nende sõnad hüüdjateks

---

* W. „Peterb. Teataja” nr. 72.

healteks kõrbes jäägu, waid leidku nende püüded kaasseltsiliste seas elawat wastukaja.

W. K.